

Bilješke:

¹ Sada već dobro poznati *Arapski izvještaj o ljudskom razvoju* za 2002. godinu donosi i sljedeće podatke: «Arapski svijet godišnje prevodi oko 330 knjiga, dakle jednu petinu onoga što sama Grčka prevede. Ukupan broj knjiga prevedenih na arapski jezik od vremena halife Me'muna (9. st.) je oko 10.000 knjiga, što je otprilike količina koju Španija prevede svake godine.» (*Arab Human Development Report 2002*, str. 78). S druge strane poznati kolumnista *Newsweeka*, Farid Zakaria piše: «Nekada srce arapskog intelektualnog života, Egipat danas godišnje proizvodi tek 375 knjiga (u usporedbi sa 4000 knjiga u Izraelu).» (*Newsweek*, 15. oktobar 2001). I ako dozvolimo da je statistika varljiva nauka, ovi podaci su, bez obzira na moguće korekcije, poražavajući.

Ahmet ALIBAŠIĆ

RASPIRIVANJE NADE

Alije Kebo: Knjige mostopisca, Podružnica društva pisaca Hercegovačko-neretvanskoga kantona, Mostar, 2004.

Lijepo je saznati o drugom izdanju knjiga koje su lijepe. Uvijek je bilo svakakvih knjiga, pa ih i sada ima, te pojavljivanje drugog izdanja ne nosi redovno radost, nego počesto i odbojnost zato što se mnoge prodaju prema raynim diktatima, a druge na osnovu kojekakvih veza i vezurina.

Zaista raduje štampanje drugog izdanja *Knjige mostopisca*, autora Alije Kebe.

Alija Kebo je doajen novinarstva i pjesnički bard. On veoma dobro, iz vlastitoga iskustva, zna šta znači naći se pred praznim papirom ili bjelinom kompjutera, zna kolika je to radost i koja je to muka.

Napisao je nebrojeno mnogo novinskih tekstova i veoma mnogo pjesama. Da je napisao samo poemu Hercegovina, jednu od vrlo rijetkih naših pjesama nad pjesmama, bilo bi više nego dovoljno. Most je, pak, časopis koji izlazi u Mostaru. Da nije Mosta gotovo da se ne bi ni znalo da i Bosni i Hercegovini izlaze slični časopisi u oblasti kulture.

Most je, za razliku od sličnih časopisa za koje se ne zna da izlaze, u nemilosti onih koji driješe kese s parama iz budžetskih i ostalih ha-

zni. Neki kažu da je greška/grieh Mosta u tome što se od početka zalaže za jedinstven Mostar. I tako dalje, i tako dalje. Ali, Most – iako mu je Redakcija i bez poslovnih prostorija i radnoga stola – izlazi i u svakom broju ima više saradnika nego što elitizirani časopisi imaju čitalaca, i to objavljujući tekstove iz pera i anonimnih, ali i afirmiranih, a i vrlo renomiranih autora, kakve bi oni privilegirani mogli samo priželjkivati, e da bi potvrdili željeni image. I ovu knjigu, kao recenzent, supotpisuje jedan od najčešćih saradnika Predrag Matvejević.

Časopis Most je dočekaao da više ne bude jedini most u gradu Mostaru. Dočekaao je, naime, da se otvori nanovo izgrađeni Stari most u tome gradu. Sljedeći podjednako važan zadatak časopisa Most je da i grad koji je po mostu dobio ime opet bude ono što i jest – jedan grad. Ljude oko časopisa Most smatrali su iluzionistima i kad su se nadali da će se opet zabjelasati kameni polumejsec nad Neretvom.

Alija Kebo je glavni i odgovorni urednik časopisa Most. On je mostopisac iz naslova ove knjige na taj način što je ispisao svejedan uvodnik u Mostu. Na nagovore čitalaca, koje ima širom svijeta, svih 85 tih tekstova je objedinio u ovoj knjizi. I, evo, nanovo se čitaju ti Kebini tekstovi u drugom izdanju iste knjige, «potičući nadu da će i ovdje jednom progovoriti razum i da će raspirivači mržnje i mraka otići sa scene».

Isnam TALJIĆ

«DA NIJE VJETROVA, I NA NEBU BI SE UHVATILA PAUČINA»

Vehid Gunić: Na nebu paučina, Bosanske izreke, Bosniaars, Tuzla, 2004.

Vehid Gunić, omiljeni televizijski novinar i veliki poznavalac sevdalinke, sastavio je čudesnu knjigu. Ovo sastavio nikako ne treba pojmiti u pejorativnom označenju. Knjigu je objavio ugledni izdavač iz Tuzle Bisniaars, pa se – u traženju za preciznim odredjenjem – ne može sakriti iza zgodne graze da je Gunić objavio ovu knjigu, a ne može se reći ni da je napisao ili zapisao, ali je to, u svakome slučaju, autorsko djelo.

U uvodnoj riječi, Gunić navodi da se, putujući po svijetu, «približio brdu na koje se, svojim kapitalnim Narodnim blagom, uspeo Mehmed-beg Ljubušak», ali s «manjom ambicijom i željom da barem malo osvježim memoriju onima koji su potisnuli negdje ukraj ponešto od davnih narodnih mudrosti, a da generacijama koje dolaze makar malo ukažem na dio kolektivne mudrosti našega naroda». To bi moglo biti objašnjenje ove knjige, ali ni ono nije dovoljno tačno, jer u knjizi nisu samo davne izreke, nego i mnoge koje su nastale u posljednjem ratu i poslije njega, a niti su samo izreke koje je čuo od drugih, jer je podobar broj i sam smislio, a uz to je i povelik broj njih prokomentirao. Knjiga se otvara izrekom Ako se navakat pođe, ništa nije daleko, a ispod nje je čitav mali esej, čiji dio valja citirati (i zato da bi se ukazalo o kakvoj je, zaista specifičnoj, knjizi riječ:

«Poslije mnogo godinan neviđanja, došao ahabab Suljo u posjetu svome jaranu na selo. U neko doba mu je ustrebala prostorija do koje i car ide pješke. Domaćin ga usmjeri prema tome važnom objektu. Poslije izvjesnog vremena, vraća se Suljo, pa će svome domaćinu:

– Sve ti je lijepo i sve valja, ali što onako daleko napravi ćenifu?

– Ako se navakat pođe, ništa nije daleko».

Vrcavo, vedro, (crno)humorno, nekad krajnje ozbiljno, kritički i samokritički, propraćena je odgovarajućim komentaram otprilike svaka deseta izreka. Ponekad je sukomentator s Gunićem recenzent ove njegove knjige akademik Abdulah Sidran, pa njih dvojica, kao odgovorne sijeldžije, zametnu zanimljiv dijalog o rečenome.

Zaista, čudesna knjiga. U njoj se pretakaju humor i zbilja, zabava i razbibriga, mudrost i doskočica, dobar vic i duboko promišljanje. Čitalac ne zna kad bi se nasmijao, kad rasplakao, ne zna kad je ushićen ili osramoćen..., ali zna da se s ovakvom knjigom – čija je odlika da je i sasvim jednostavna – kod nas dosad nije susreo.

Evo samo nekih izreka:

Ako rekoh, ne posjekoh;

Bit će kahve, ali neće biti ćeifa;

Boj se ovna, boj se govna, kad ću živjeti?;

Bolje je jedan dan biti horoz nego cijelu godinu kokoš (uz efektno objašnjenje koje je Gunić čuo od Zulfikara Zuke Džumhura);

Bolje je s mudrim plakati nego s budalom pjevati;

Bostandžija prodaje krastavce;

Brže sedlom od konja;

Budale zidaju kuće, a mudri ih kupuju;

Ciganin kad se dočepa carstvva najprije objesi rođenoga oca;

Čudna dobra u drugoga;

Danas vezir, sutra rezil;

Da je kuveta koliko kudreta bilo bi ibreta;

Melje ko prazan mlin;

Moralno-politički nepodoban;

Ne soli more;

O njegovu glavu;

Pokislome ne treba kabanica.

Prošao između kapi;

Riječ riječ otvara;

Saburom je Džennet potpođen;

Svoj svoga zaboravi;

Vodu vari, vodu hladi, voda ostaje ista;

Volim burek, zeljanicu pitu, volim cure što ne pamte Titu;

Zna Hase za se;

Živa glava na brzim nogama počiva;

Živi i pusti druge da žive.

Gunić ne komentira izreku koja je upotrijebljena u davanju naslova ove knjige. Njezino citiranje komentira naslov: Da vjetrova nije, i na nebu bi se uhvatila paučina.

Vehida Gunića se s televizije sjećamo i po tome što brzo govori. Posljednjih godina on «brzo» i piše. Uz rat i poslije njega je objavio više knjiga, i to veoma dobrih u žanru u koji su situirane (više knjiga o sevdalinkama do putopisa... i izuzetne knjige o stradavanju i istrajavanju njegovog rodnoga gradića Kozarca). Zapravo, ne radi se ni o kakvom «brzopisu». Oni koji bolje, mimo televizijskih emisija, poznaju Gunića, znaju da je to takav, «brzomisleći» čovjek. Elokventan erudit, kozer, pripovjedač kakvome je danas teško naći premca među Bošnjacima. (Što se, pak, tiče samoga odnosa Bošnjaka između sebe, o međusobnoj pakosti i zavidnosti, i o tome je u ovoj knjizi objavljen doličan komentar).

U pogovoru Još jedna bisernica Vehida Gunića, Abdulah Sidran je napisao:

«U ovoj Vehidovoj knjizi prepoznajemo sintezu ili bar pokušaj sinteze. 'Putuju' njenim stranicama ljudski likovi, povijest, koloritni detalji što 'ilustriraju' konkretno 'jebeno' doba, čak i 'uvrnuti' karakteri, sasvim neobične situacije... sve kao da je filmskom kamerom rađeno. A nije kamera – nego duša, i nije magnetofon – nego ruka bilježila. Duša i ruka – Vehida Gunića».

Isnam TALJIĆ

Knjigom po glavi stanovnika

BOŠNJAČKO TRGOVANJE VJEROM

Muallimov osvrt na prijevode klasičnih muslimanskih djela koja su posljednjih godina objavljena na bosanskom jeziku, ponovo skreće pažnju na stanje u oblasti objavljivanja prevedenih knjiga s islamskom tematikom u Bosni i Hercegovini.

Naime, došlo je do uporednog objavljivanja različitih prijevoda Muslimove zbirke hadisa (dva izdavača) i trostrukog izlaženja iz štampe različitih prijevoda Gazalijevoga djela Ihja' 'ulu-mi'ddin.

Ako je u situaciji trajanja oružane agresije bila nemoguća koordinacija među prevodiocima i izdavačima, pa je i moglo dolaziti do uporednog objavljivanja iste knjige (recimo: Martin Lings: Muhammed), sada je na djelu rat među onima koju izdaju vjerske knjige u Bosni u Hercegovini.

Saznalo se za pripremanje istovremenog objavljivanja istih djela, ali je odbijana međusobna saradnja, a pošto kompromisa nije bilo, nijedna strana nije popustila. Žurilo se ko će prije na tržište. Naravno, nisu odustajali ni oni koji su kasnili – svako je štampao svoje izdanje.

To je daleko od zdrave pameti i logike zdrave konkurencije. Koliko god kapitalne, što će odjednom te iste-različite knjige?! Da bi se zatrpale džamije i bošnjački mesdžidi širom svijeta i drugi mnogobrojni pokretni i nepokretni štandovi na kojima se prodaju knjige s islamskom tematikom na bosanskome jeziku.

To je skandalozno, ali se, jednostavno, prešlo preko toga.

Ali, ako je to uvjetno samo bruka, događa se i gore kad je u pitanju objavljivanje knjiga općenito s islamskom tematikom, a ne samo kad su u pitanju klasična djela.

U Muallimovom pregledu nije bilo moguće obuhvatiti sva djela ni iz tretirane oblasti (klasične) već i zato što je to – nemoguće. Ne postoji ni-

kakva evidencija o tome. Naprosto, takve knjige su brojnije od gljiva poslije kiše. I po različitosti (a ima, eto, i istih) i po njihovim tiražima. Na (ne)djelu je, zapravo, nemilosrdno štancanje. Osim časnih izuzetaka, knjiga na kojima su angažirani dobri prevodioci (koji su kompetentni za tretiranu oblast i koji dovoljno dobro poznaju i jezik originala i bosanski jezik) i renomiranih izdavača (koji objavljuvanje i distribuciju knjige mogu stručno propratiti u mnogobrojnim segmentima), inače se izdaje sve i svašta. Prevodi ko stigne i objavljuje ko šta stigne. Ne samo bez međusobnih dogovora, nego bez ikakvih kriterija. Tu su krađe i prekrađe, gaženja autorskih prava, krajnje neuki prevodioci i rogobatni prijevodi, pitanje recenzentske pozvanosti i (ne)odgovornosti, eliminiranje uredničkih kodeksa..., mnogobrojni izdavači koji to nikako ne bi mogli biti, pa sve do odličnih ili nikakvog kvaliteta štampe, prodavaca i preprodavaca. To više nije ni prodaja ili rasprodaja. To je, zaista, dilanje. U pitanju su dileri knjiga s islamskom tematikom na bošnjačkom tržištu kod nas i u svijetu.

Stanje je nevjerovatno. Keč-es-ken, zgrabi kako znaš, prevedi kako god znaš, pa izdaj nešto islamsko; kič-es-ken.

Nažalost, nimalo nije neumjesno konstatirati da se ne zna ni ko pije, ni ko plaća.

Nije trebalo mnogo pameti da se rezimira i konstatira da su knjige čiju su besplatnu distribuciju uz rat i poslije rata finansirali raznorazni misionari (poput, recimo, kućnih biblioteka Visokoga saudijskog komiteta za pomoć Bosni i Hercegovini) donijele više štete nego koristi. Ne treba sumnjati da je većina njih imala dobre namjere i da je tu bilo i izuzetnih knjiga, ali ostaje gorka anegdotalna istina da je isplatinije bilo svoj toj braći platiti duplo više nego što su potrošili – samo da su kako mogli izostaviti tu svoju misiju.

I nijet ima granice!

Vrijeme besplatne knjige je prošlo. Oni koji trguju knjigom našli su neku računicu (mora biti da dobar broj njih, ipak, i dalje neko dotira, jer je više nego očito da im je tržište prenatrpano) u tome da još nije prošlo vrijeme objektivne gladi iz komunističkoga perioda za knjigama s islamskom tematikom. Pri tome su prenebregli to da su knjiška braća misionari bili mila majka

spram njih kakvi su oni sada.

Na djelu je ništa drugo nego trgovina ovom vjerom.

Naravno, izdavači nisu krivi. Moglo bi se reći da oni samo koriste gužvu.

Moglo bi se navesti mnoštvo uzroka. Moglo bi se razglabati nadugo i naširoko, sve do socioloških i kulturoloških studija o ovoj temi, ali bi to, zapravo, vodilo traženju pravdanja ovoga vandalizma.

I knjiga s ovom tematikom, dakako, i dalje treba prevoditi i štampati. Neka i izdavačka utakmice. Neka bude da se i knjiga svodi na robu. Ali, potrebni su i kriteriji. Ako je knjiga samo roba, može li ostati i takav odnos prema islamu?

Uvođenje cenzure bi bilo udar na demokratiju, ali bi uvođenje reda i, recimo, posezanje za novim zakonom o vjerskim zajednicama, koliko-toliko, moglo preduprijediti kaos, kome se zasad ne vidi kraj.

Isnam TALJIĆ